

KADIN TEMSİLİ ODAĞINDA İDEAL ÖZEL MEKÂNLARIN VE MOBİLYALARIN “EV EKONOMİSİ” TEMASI ÜZERİNDEN OKUNMASI: KADIN GAZETESİ VE EV-İŞ DERGİSİ^{1, 2}

Öğr. Gör. **Merve ATMACA ÇETİNKAYA**
KTO Karatay Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım
Fakültesi İç Mimarlık Bölümü
Konya / Türkiye
merveatmacaa@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-1226-9835

Doç. Dr. **Emre DEMİREL**
Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü
Ankara / Türkiye
emre.demirel@hacettepe.edu.tr
ORCID ID: 0000-0001-6424-1530

Öz: Çalışmanın amacı, Erken Cumhuriyet dönemi Türkiye’sindeki mekân modernleşmesini kadın süreli yayınları aracılığıyla incelemektir. Süreli yayınlar, dönemin toplumsal rolleri, ev yaşamı ve mobilyalara dair bilgiler veren önemli araçlar olmasından dolayı çalışmanın malzemesi olarak seçilmiştir. Kadın Gazetesi ve Ev-İş dergisi üzerinden yapılan detaylı analiz, kadın kimliğinin mekân ve mobilya üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır. Analizin çıktılarına göre kadına; üretici, tasarımcı, marangoz, hane halkını oluşturan, yuva yapan, modern aile kurucusu gibi ideal sıfatlar atfedilmektedir. Bu sıfatlara sahip kadın, modern özel mekân ve mobilya bağlamında “mekân ve mobilyada çok işlevlilik”, “kendin yap / kendin üret”, “eskiyi yeniyeye dönüştürme” ve “boş alan kullanımı” alt temaları ile ilişkilendirilirken; bu alt temalar “ev ekonomisi” ana temasına işaret etmektedir. Kadın süreli yayınlarının, modernleşme sürecindeki kadın temsillerinin ve ev içi düzenlemelerin toplumsal rolünü vurguladığı bu çalışma, dönemin sosyal ve kültürel değişimlerini yansıtarak alana katkı sağlamaya çalışmaktadır.

Anahtar Sözcükler: İdeal Özel Mekân ve Mobilya, İdeal Kadın Temsilleri, Ev Ekonomisi, Ev-İş, Kadın Gazetesi.

READING IDEAL PRIVATE SPACES AND FURNITURE WITH A FOCUS ON WOMEN'S REPRESENTATION THROUGH THE THEME OF “DOMESTIC ECONOMY”: KADIN GAZETESİ AND EV-İŞ MAGAZINE

Abstract: The study aims to examine the modernization of space in Early Republican Turkey through women's periodicals. Periodicals were chosen the study material because they are important tools that provide information about the social roles, domestic life, and furniture of the period. A detailed analysis of the Kadın Gazetesi and Ev-İş magazine reveals the effects of women's identity on space and furniture. According to the analysis outputs ideal features such as producer, designer, carpenter, household builder, nest builder, and modern family builder are attributed to women. While the woman with these adjectives is associated with the sub-themes of “multifunctionality of space and furniture”, “do-it-yourself / produce-it-yourself”, “turning old into new” and “utilization of free space” in the context of modern private space and furniture; these sub-themes point to the main theme of “domestic economy”. Emphasizing the social role of women's periodicals, women's representations in the modernization process, and domestic arrangements, this study attempts to contribute to the field by reflecting the social and cultural changes of the period.

Keywords: Ideal Private Space and Furniture, Representations of Ideal Women, Domestic Economy, Ev-İş, Kadın Gazetesi.

¹ Makalede Araştırma ve Yayın Etiği’ne uyulmuştur.

² Bu çalışma, Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı’nda Doç. Dr. Emre Demirel danışmanlığında yürütülen doktora tezinden üretilmiştir.

1. Giriş

Araştırmanın temel amacını, Cumhuriyet ile yeni kadın kimlik meselesi, ev yaşamı ve iç mekânın inşa edilmesinde kadın süreli yayınlarının araçsallığı oluşturmaktadır. Toplumsal değişimi ve günlük yaşamı reforme edilecek başlıca aygıt olarak ele alınan bu yayınlar; toplumsal roller, ev yaşamı ve mobilyalarındaki iyileştirmeler yoluyla ulusal yaşamın modernleştirilmesini savunmak için önemli bir araçtır (Teasley, 2005, s. 82). Bu görüş paralelinde yeni rejimin kurucuları, “ideal” olanı anlatırken, kadın süreli yayınlarını da bu ideali anlatmak için bir araç olarak kullanmaktadır. Gündelik hayatın ve evin bir parçası olan kadın süreli yayınları, yeni rejimin ortaya koyduğu modern kadın ve modern iç mekan kimliğini anlatarak, modernleşmenin içselleştirilmesini kolaylaştırmaktadır.

Modernleşmeyle birlikte kadın özel mekânda, tasarımcı ve üretici, hane halkını oluşturan, milli ailenin kurucusu, yuva yapan ve yuvayı güzelleştiren ve süsleyen gibi sıfatlara sahiptir. Bu sıfatlar doğrultusunda kadın, modern iç mekânın kurucusu ve inşa edenidir. Kadın süreli yayınlarında, kadının özel mekân üreticiliğini destekleyen ve ona örnek olabilecek öneriler sunulmaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın kapsamını Erken Cumhuriyet dönemi kadın süreli yayınlarından Kadın Gazetesi ve Ev-İş dergisi oluşturmaktadır. Bu araştırmanın malzemesi olan Kadın Gazetesi’nin Erken Cumhuriyet dönemindeki tüm sayıları, Ev-İş’in ise yayınlanan bütün sayıları taranmıştır. Ev-İş dergisinin son sayıları Erken Cumhuriyet döneminden sonraki yıllara denk gelmektedir. Dolayısıyla birkaç sayıyı kapsam dışı bırakmak yerine derginin tüm sayıları ele alınmıştır.

Bu iki yayının, çalışmada malzeme olarak seçilme sebeplerinden biri, dönemin en uzun soluklu yayınları olmalarıdır. 1125 sayı çıkaran Kadın Gazetesi, mekân düzleminde daha önce çalışılmamışken; 180 sayılı Ev-İş dergisi mekân araştırmalarında sadece tek bir çalışmanın konusu olmuştur. Akın ve Kalınbayrak Ercan’a (2022) ait olan bu çalışmada, Ev-İş’te yer alan “Ev-Plan Servisi” bölümündeki mutfak mekânları okunmuştur. Fakat bu makalede kullanılan görseller Akın ve Kalınbayrak Ercan’ın çalıştığı görsellerden farklıdır. Dolayısıyla bu makale için Ev-İş dergisinde yer alan ve daha önce hiç çalışılmamış konut tasvirleri kullanılmıştır. Bunun yanında Ev-İş dergisinin önemi, Nisan 2023 yılında Aslı Davaz ile kadın süreli yayınları üzerine gerçekleştirilen bir kişisel görüşme ile tekrar ön plana çıkmıştır. Davaz tarafından, Ev-İş dergisi “bir dönüm noktası” olarak tarif edilirken, “kapak fotoğraflarında Batı etkisi görülse de ilk defa bizim kadınlara yönelik çıkan bir dergi” cümlesiyle derginin yerel bir kadın süreli yayını olduğu vurgulanmaktadır (Davaz, 2023).

Çalışmanın kapsamını oluşturan bu iki kadın süreli yayın üzerinden literatür ve arşiv taraması yapılmıştır. Bu tarama ile toplamda 380 sayı incelenmiştir. Bunun sonucunda kadına, özel mekâna ve mobilyaya dair yazınsal ve görsel veriler elde edilmiş ve bu veriler Kadın Gazetesi ve Ev-İş dergisinde olduğu gibi doğrudan alınmıştır. Bu iki yayından elde edilen veriler analiz edilerek, alt temalar oluşturulmuştur. Bu alt temalar arasından birbirine yakın olan söylemler sınıflandırılmış ve bununla birlikte bir takım ana temalar ortaya çıkarılmıştır. Ana temalardan “ev ekonomisi”, bu çalışma için seçilmiş ve “ev ekonomisi” odağında iç mekân ve mobilya görselleri incelenmiştir. Diğer temalar ise bir başka çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. “Ev ekonomisi” teması yardımıyla modern iç mekân ve mobilya tasvirlerine eleştirel bakış açısı geliştirilerek, okumalar gerçekleştirilmiştir. Amaç, bu temanın nasıl mekânsallaştırılmaya çalışıldığını ortaya çıkarmaktır.

Öncelikle Erken Cumhuriyet dönemi kadına atfedilen sıfatlar tespit edilmiştir. Bu sıfatların mobilya ve mekânsal karşılıkları sonucunda elde edilen temalarla, kadın süreli yayınları üzerinden görsel okuma gerçekleştirilmiştir. Bu okumaların dönemin siyasal ve toplumsal bakış açısı ve bunların kadın, özel mekân ve mobilya temsillerine yansımaları açısından alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmanın özgünlüğü buradan gelmektedir.

Detaylı bir analize geçmeden önce kadın kimliğinin genel olarak Erken Cumhuriyet dönemindeki süreli yayınlarda nasıl ele alındığına dair kısa bir bilgi vermek, konunun anlaşılması açısından faydalı olacaktır.

2. Süreli Yayınlarda Yeni Kadın Kimliği

Kadın kimliği, Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte "Türk kadının fedakârlığı" üzerine kurulmuştur (Işık, 2021, s. 217). Ayrıca modernleşmenin sadece erkeklerle olmayacağını bilen M.K.Atatürk, bu yolda kadın ve erkeği yan yana görmek istemiştir. Osmanlı'daki kadın kimliğinden farklı olarak Cumhuriyet'in ihtiyacı "yurttaş kadın" kimliğidir (Gökkaya, 2009, s. 96). Fakat bu kimlik, ne kadar ilerici ve devrimci olsa da geleneksel kaygıların devam ettiği, erkek egemen bir sistemin sürerek tekrar şekillenmeye çalıştığı bir imajdır. Asrileşme sınırında biçimlenen kadın kimliği "iyi anne" ve "iyi eş" gibi önceden sahip olduğu sıfatların yanına, sosyal alanda "meslek kadını" imajını da eklemektedir (Yılmaz, 2010, s. 204). Artık kamusal alanda yer alabilen kadın, aynı zamanda "iffet"ine de dikkat etmelidir. Çünkü kadın, Cumhuriyet'in emanet edileceği sağlıklı ve eğitilmiş çocukları yetiştiren kişidir (Işık, 2021, s. 2018). Türkiye Cumhuriyet'inde öne çıkan kadın kimliği, Türk kimliğine ait kodları içinde barındıran "milli bir çağdaşlaşma" olarak tanımlanmaktadır (Alanka ve Mertoğlu, 2023, s. 719).

Yeni rejimin gayelerinden biri, modern kadınla birlikte modern evi de yaratmaktır. Kadında ve mekânda yaşanan değişim, gündelik hayatın bir parçasına dönüşen yazılı ve görsel medya üzerinden aktarılmaktadır. Modern mekanların tanıtımında kadın süreli yayınları önemli bir figürdür. Mekan tasarımı bu yayınlar yoluyla "medeni" yaşamın birer öğreticisi imajına dönüşmektedir (Bozdoğan, 2002, s. 241). Haftalık ya da aylık evlere giren bu süreli yayınlarda, yeni rejimin önemli temel taşlarından biri olan çocukları yetiştirmeye dair bilgiler, yemek yapma, ev düzeni, ev idaresi, mobilya ve dekorasyon gibi konular yer alarak, kadınlara "ideal ev kadınlığı" ve "ideal iç mekan kurucusu" sıfatları anlatılmaktadır (Baydar, 2007, s. 5). İdeal iç mekanlar ile ilgili tanım, Penny Sparke (2003, s. 75) tarafından Elsie de Wolfe'un The House in Good Taste kitabı için yapılmaktadır: "Gerçek iç mekânlar yoktur, sadece Baudrilard'ın terimiyle asla modelin ötesine geçemeyen çok çeşitli idealize edilmiş mekânların temsilleri vardır". Cumhuriyetle birlikte ulus-toplum inşası yaratılırken, Sparke'in da bahsettiği gibi bir "ideal" yaratılmaya çalışılmaktadır. Dolayısıyla dönemin kadın süreli yayınlarında görülen kadın ve iç mekân temsilleri ile okuyucuya bir ideal anlatılmaktadır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında beraber anılan modern ev mekânı ve modern Türk kadını, benzer söylemleriyle görünür olmak istemektedir. Dolayısıyla modernleşmenin iki önemli temsilcisi kadın ve özel mekân denilebilir. Toplumsal değişimler, gündelik hayatı iç mekan konusunda etkilediği (Uzunarslan, 2013; Kaya ve Eti Pro, 2016, s. 62) gibi kadının bu mekândaki konumunu da etkilemektedir. Erken Cumhuriyet dönemi, kadın ve ev meselesi ile ilgili değişimlerde önemli bir etki alanına sahip süreli yayınlar, toplumu eğitime görevi edinmektedir. Bu görev bilinciyle halka ulaşmak çekirdek aileden ve evlerden geçmektedir. Yeni rejimin amaçladığı modern bir toplumun önemli araçlarından biri olan ev meselesi (Avcı Hosanlı, 2023, s. 17), ulus mekânının "mikrokozmosu" olarak bilinmektedir (Baydar, 2002, s. 240).

Modern evin nasıl mobilyalara sahip olması ya da nasıl tefriş edilmesi gerektiği, mobilyaların çeşitliliği, renkleri ve işlevleri gibi konulara kadın süreli yayınlarında yer verilmektedir (İleri ve Değirmencioglu, 2020, s. 94). Bu yayınlarda, bireylerin kendi kendine yapabileceği ve dönüştürebileceği eşya örneklerinden de bahsedilmektedir (Avcı Hosanlı, 2023, s. 18). Modern mekanın temel kavramlarını oluşturan işlevsellik, sağlık ve akılcılık Türkiye Cumhuriyet'inin olmak istediği modern ve laik ulus imajını tamamlamaktadır (Baydar, 2002, s. 230). Kadında idealize edilen sadelik, sağlık, hijyen, güzellik ve beceriklilik gibi kavramlar da modern evle ilişkili ve benzerdir. Çünkü bu kavramlar, Cumhuriyet rejimi modernliğinin temsillerini oluştururken (Bozdoğan, 2002, s. 105);

ilerlemenin ve modernleşmenin garantisi olan ‘sağlıklı bir toplum yaratılması’ düşüncesiyle ilişkilendirilmektedir (Yılmaz, 2016, s. 502). Çalışmanın konusunu oluşturan Erken Cumhuriyet Dönemi kadın süreli yayınlarında benzer kavramları görmek mümkündür.

Kadın süreli yayınlarının ilk görüldüğü tarih II.Meşrutiyet’e kadar dayanmaktadır. Fakat, bu çalışma 1928 sonrası kadın süreli yayınlarına odaklanmaktadır. 1928 yılında yaşanan Harf Devrimiyle birlikte Osmanlıca yazılan kadın süreli yayınlarında Latin Alfabesine geçilmiştir. Aslı Davaz’ın “Hanımlar Âlemi’nden Roza’ya Kadın Süreli Yayınlar Bibliyografyası: 1928-1996” adlı kitabıyla (1998) en kapsamlı kadın süreli yayınları araştırması yapılmıştır. Latin Alfabesinden sonra yayınlanan ve Erken Cumhuriyet dönemini içinde barındıran 1928-1950 yılları arasında otuz dört kadın süreli yayını bulunmaktadır. Bunların en bilinenleri Aile Dostu, Ev-İş, Ana, Türk Kadını, Ev Kadın ve Kadın Gazetesi gibi yayınlardır. Bu yayınlarda kadına ev bakımından sorumlu, süs kadını, yuvayı yapan, ailenin idaresini elinde tutan, fikir kadını, okuyan, gayretle çalışan, ağır, mürebbiye, münevver gibi sıfatlar yüklenirken; yayınların kadınlara ulaşmadaki amacının Türk kadınlarına hizmet, laik rejimin dayanağı evi anlatma, akıl defteri, kadın aynası, abla, dost, dert ortağı, rehber, yeni neslin gelişmesine yardımcı, zevkli ve faydalı bir yol gibi söylemler olduğu görülmektedir.

Yukarıda sözü edilen yayınlar arasından Kadın Gazetesi’nin çalışmanın kapsamını oluşturmasının öncelikli sebebi, 1125 sayı ile en uzun soluklu yayın olmasıdır. Kadın Gazetesi, Türk Kadınlar Birliği Merkezi tarafından yayınlanmış ve gazete formatında haftalık olarak çıkarılmıştır. İçeriğinde kadın, siyaset, edebiyat, mekân gibi konular yer almaktadır. Bu gazetenin, dönemin kadın süreli yayınlarından en büyük farkı yazarların neredeyse tamamının kadınlardan oluşmasıdır. Kadın Gazetesi’nin temel amacı, gazetenin çıkış yazısında söylediği gibi kadının duygu ve şefkatinin kaynağı olmaktır. Yine gazetenin çıkış yazısında “yuvayı dışı kuş yapar” söylemiyle ülkedeki iktisadi ve kültürel sorunların, kadın elinin hassaslığına ve çevikliğine ihtiyacı olduğu vurgusu yapılmaktadır (1947, s. 1). Kadın Gazetesi her ne kadar kadının siyasetteki konumunu ele alsada öte yandan kadının iç mekan tasarımı ile ilişkisine de odaklanmaktadır. Kadın Gazetesi ile ilgili daha önce birçok çalışma yapılmasına rağmen, gazetenin içinde yer alan iç mekan önerileri ile ilgili daha önce hiçbir çalışma ortaya konmamıştır. Dolayısıyla çalışmanın özgünlüğü, dönemin en önemli süreli yayınlarından biri olan Kadın Gazetesi’nde yer alan konut tasvirlerini, modern kadın temsilleri üzerinden okunmasıyla sağlanmaktadır.

Çalışmanın bir diğer malzemesi olan Ev-İş dergisi, 1937-1952 yılları arasında toplamda 180 sayıdan oluşmaktadır. Her ayın 15.günü yayımlanan Ev-İş, Türkiye Yayınevi tarafından çıkarılmıştır. Bu dergi; el-işi, giyim, kadın ve sosyal hayat, ev-plan, dekorasyon gibi konulara yer vermiştir. Tahsin Demiray ve Hulki Ekler’in imtiyaz sahibi ve mesul müdürü olduğu bu derginin yazı işlerinden Kemal Tuğcu sorumludur. Kadın Gazetesi’nden farklı olarak bu yayında yazar ağırlığı erkeklerden oluşmaktadır. Ev-İş dergisinin ilk sayısında yeni rejimin dayanağı “ev” olarak görülmekte ve “iniklapların, bütün bariz vasıflar ile cumhuriyetin ve Türk heyeti içtimaiyesinin bariz dayanağı” tanımı ev kavramına atfedilmektedir (1937, s. 1). Ev’in bu kadar önem arz etmesinin sebebi, onun yeni devletin temel yapı taşı olarak görülmesidir. Bu dergi yardımıyla kadına özel mekanın düzenlenmesi, tamir edilmesi, dönüştürülmesi, süslenmesi gibi ev içi mekanı modern görünüme sokacak değişimler ve modern anlayış öğretilirse, özel mekanda değişim gerçekleşecektir. Böylece bu değişim evden tüm ülkeye sirayet edecektir.

Literatür taraması ile Erken Cumhuriyet dönemindeki kadın süreli yayınlarının rolüne ve bu yayınların özel mekan ve mobilyadaki karşılığına bakıldıktan sonra Ev-İş ve Kadın Gazetesi özelinde arşiv taraması yapılmıştır. Aşağıda bu tarama sonucunda elde edilen “ev ekonomisi” temasından ve onu oluşturan alt temalardan bahsedilmektedir.

3.Tema Üretimi: “Ev Ekonomisi”

Alan çalışması için öncelikle Ev-İş dergisinin 1937-1952 yılları arasındaki ve Kadın Gazetesi'nin 1947-1950 yılları arasındaki tüm sayıları kadına, özel mekana, mobilyaya dair söylemler ve görseller üzerinden incelenmiştir. Bu incelemeyle elde edilen görsel ve yazınsal verilerle dönemin kadın, özel mekân ve mobilya temsillerini anlatan temalar oluşturulmuştur. Fakat ana tema elde edilmeden önce Görsel 1’de yer alan alt temalar ortaya çıkmaktadır. Bir mekân ve mobilyanın birden fazla amaca hizmet etmesi, kadının bu mekân ve mobilyaları süreli yayınlarda kendine önerildiği gibi üretmesi, evde ya da ikinci el dükkânlarında âtlı mobilyaları alıp, onu yeni bir eşyaya dönüştürme kaygısı ve özel mekânlarda yer alan boş alanları kullanılmayan mobilyalar ile değerlendirmesiyle alt temalar oluşmaktadır. Bu alt temalar “mekân ve mobilyada çok işlevlilik”, “kendin yap / kendin üret”, “eskiyi yeniyeye dönüştürme”, “boş alan kullanımı” olmak üzere dört başlıkta toplanmaktadır.

EV-İŞ DERGİSİ VE KADIN GAZETESİ “KADIN, MEKÂN VE MOBİLYA SÖYLEMLERİ”	
Doğrudan Söz Öbeği Alıntı	Dolaylı Söz Öbeği Anlatım- Alt Temalar
“oturma odalarına lüzumsuz hiçbir eşya konulmamalıdır” (<i>oturma odamızı nasıl süsleyelim?- 1.sayı</i>) – EV İŞ DERGİSİ	<ul style="list-style-type: none">Mekân ve mobilyada çok işlevlilik
“basit, fakat bilgili ile döşenmiş birkaç parça mobilye şirin bir salon ile aynı zamanda bir yemek odası ve bir de kütüphane meydana getirebilir” (<i>hem yemek odası hem misafir salonu ve hem de kütüphane – 2.sayı</i>) - EV İŞ DERGİSİ	<ul style="list-style-type: none">Mekân ve mobilyada çok işlevlilik
“hem yemek ve hem de orta masası vazifesini süslenmiş bir sedir ve içine hergünlük lüzumlu eşyalarını koyabileceği bir camekanlı dolap, ve okuma ihtiyacını temin edecek bir asma kitap etajeri ile de salon kısmı tanzim edilmiş olur” (<i>hem yemek odası hem misafir salonu ve hem de kütüphane – 2.sayı</i>) - EV İŞ DERGİSİ	<ul style="list-style-type: none">Mekân ve mobilyada çok işlevlilik
“hem kütüphane vazifesi görecek ve hem de ufak tefek eşyaları muhafaza edecek etajerli bir dolap” (<i>salon ve yemek odası-11.sayı</i>) - EV İŞ DERGİSİ	<ul style="list-style-type: none">Mekân ve mobilyada çok işlevlilik
“büyük bir abajur hem yemek odası ve hem de salonu bol bir ışıkla aydınlatmaktadır” (<i>salon ve yemek odası-11.sayı</i>) - EV İŞ DERGİSİ	<ul style="list-style-type: none">Mekân ve mobilyada çok işlevlilik
“basit fakat her iki ihtiyacı tamamen karşılayacak yeni mobilyeler müşterek odalar için imal edilmektedir” (<i>hem salon hem yemek odası – 30.sayı</i>) - EV İŞ DERGİSİ	<ul style="list-style-type: none">Mekân ve mobilyada çok işlevlilik
“modern evlerimizde ekseriya salon ile yemek odasının bir arada tanzim edilmesi adeti ev kadınına oldukça büyük bir kolaylık ve bilhassa mobilye noktasında da bir hayli tasarruf	<ul style="list-style-type: none">Mekân ve mobilyada çok işlevlilik

temin etmektedir” (hem salon hem yemek odası – 30.sayı) - EV İŞ DERGİSİ	
“hem büfe hem etajer” (oda köşelerinden nasıl istifade edilir? – 50.sayı) - EV İŞ DERGİSİ	<ul style="list-style-type: none"> • Mekân ve mobilyada çok işlevlilik
“odaların az olduğu evlerde hem yatak, hem oturma odası için ideal şekil” (evlerimizi güzelleştirelim - 23.sayı) – KADIN GAZETESİ	<ul style="list-style-type: none"> • Mekân ve mobilyada çok işlevlilik
“bütün ihtiyaçlarını, baş uçlarındaki komodin vazifesini gören masa” (evlerimizi güzelleştirelim - 23.sayı) - KADIN GAZETESİ	<ul style="list-style-type: none"> • Mekân ve mobilyada çok işlevlilik
“boş likör şişelerinden abajur yapma” (modern abajurlar – 7.sayı) - EV İŞ DERGİSİ	<ul style="list-style-type: none"> • Kendin yap / kendin üret
“iyi muhafaza edilmeyen eşya bizim için kaybolmuş demektir. Az bir masraf, biraz emek möblelerin ömrünü azami bir dereceye kadar uzatır” (möblelerimizi muhafaza edelim – 52.sayı) - EV İŞ DERGİSİ	<ul style="list-style-type: none"> • Kendin yap / kendin üret
“pratik abajur” (başlık 52.sayı) - EV İŞ DERGİSİ	<ul style="list-style-type: none"> • Kendin yap / kendin üret
“ölçüyü orta halli bir aile bütçesinden alıyoruz. Evlerimizde hala hareketler vardır. Bunlar iyi bir halde iseler kullanmakta hiçbir mahzur yok” (nasıl döşeyelim – 177.sayı) - EV İŞ DERGİSİ	<ul style="list-style-type: none"> • Kendin yap / kendin üret
“düşüneceksiniz, araştıracaksınız, okuyacaksınız, diyeceksiniz, işleyeceksiniz, icabında biraz marangozluk, boyacılık, badanacılık gibi her şeyi ele alacaksınız” (evlerimizi güzelleştirelim - 2.sayı) - KADIN GAZETESİ	<ul style="list-style-type: none"> • Kendin yap / kendin üret
“kendi elinizle yaptığınız abajurlar” (evlerimizi güzelleştirelim - 3.sayı) - KADIN GAZETESİ	<ul style="list-style-type: none"> • Kendin yap / kendin üret
“ucuz malzeme ile yapacağınız bu büfe” (evlerimizi güzelleştirelim - 11.sayı) - KADIN GAZETESİ	<ul style="list-style-type: none"> • Kendin yap / kendin üret
“evdeki ihtiyacınızı karşılayacak pratik bir eşya olur” (evlerimizi güzelleştirelim 36.sayı) - KADIN GAZETESİ	<ul style="list-style-type: none"> • Kendin yap / kendin üret
“ucuz tarafından hem güzel, hem de pratik bir fikir” (evlerimizi güzelleştirelim 50.sayı) - KADIN GAZETESİ	<ul style="list-style-type: none"> • Kendin yap / kendin üret

“eski konsol gözlerle yeni etajerler ev köşe möbeleri yapınız” (başlık -46.sayı) - EV İŞ DERGİSİ	<ul style="list-style-type: none"> Eskiye yeniye dönüştürme
“hemen gidip mobilyacı dükkanlarından pırl pırl eşyalar almağa lüzum yok. zaten evimizin süslenip güzelleşmesine mani olan hep bu zihniyettir. halbuki, kıyıda köşede müstamel eşya satan dükkanlarda bazan öyle kullanışlı ucuz şeyler bulunur ki. bunları bir kutu boya ve bir de fırça ile yepyeni tertemiz ortaya çıkarabilirsiniz. bu da olmadı, limon portakal sandıklarının tahtalarından bile istifade ederek, birkaç katlı raflar yapabilirsiniz” (evlerimizi güzelleştirelim - 2.sayı) - KADIN GAZETESİ	<ul style="list-style-type: none"> Eskiye yeniye dönüştürme
“basit ve eski eşyalarla dahi evlerimizi güzelleştirebiliriz” (evlerimizi güzelleştirelim - 17.sayı) - KADIN GAZETESİ	<ul style="list-style-type: none"> Eskiye yeniye dönüştürme
“oda köşelerinin meharetle güzelleştirmesini bilmemek büyük bir beceriksizlik olur. Birçok apartmanlarda oda köşeleri boş bırakılmamıştır” (oda köşelerinden nasıl istifade edilir? – 50.sayı) - EV İŞ DERGİSİ	<ul style="list-style-type: none"> Boş alanı değerlendirme
“koridor köşeleri” (oda köşelerinden nasıl istifade edilir? – 50.sayı) - EV İŞ DERGİSİ	<ul style="list-style-type: none"> Boş alanı değerlendirme

Görsel 1. Kadın Gazetesi ve Ev-İş'teki metinlerden alt tema üretme (Kadın Gazetesi ve Ev-İş kaynaklarından oluşturulan Kişisel Arşiv).

Özümşenen metinlerden alt temalar oluşturulduktan sonra, bu temalar arasından birbiriyle ilişkili olanlar sınıflandırılıp, görsel verilerin yardımıyla karşımıza Görsel 2'deki gibi en temel tema / kavram çıkmaktadır. Temalar, mekânların analizi için bir referans olurken, bu çalışma tek bir temaya odaklanmaktadır. Bu tema özellikle kadının mekân inşasında aktif bir şekilde yer alan bir figür olarak ön plana çıktığını gösteren “ev ekonomisi”dir. Ev ekonomisi, kadınlara yönelik bir eğitim alanıdır. Modernleşme sürecinde kadının sorumluluğu ev içi mekânlardır. Bu özel alanlarla ilgili olan “ev ekonomisi”, evin bakımı, geçimi ve yaşayışıyla ilgilenir. Kadın, ev içi mekânı düzenlemekte, onu tefrişle birlikte kurgulamakta, küçük mekânları birden fazla işleve hizmet etmesi için ona çözüm önerileri getirmektedir. Bu çözüm önerileri atıl durumundaki mobilyaları dönüştürerek eskinin atılmasını engeller ve bu dönüştürme işlemiyle kadını üretime yönlendirmektedir. Kadın, küçük olan ev içi mekânındaki boş alanları değerlendirerek, işlevsel hale getirmektedir. Bununla birlikte kadın hem malzmeden tasarruf eder hem de tüketen birey olmak dışında üretici sıfatına sahip olur. Bu sıfatları tarifleyen ev ekonomisi ana teması, kendisini anlatan dört alt tema ve kolajla birlikte Görsel 2'de yer almaktadır.

Alt Tema Sınıflandırma	Ana Tema Üretimi
Mekân ve mobilyada çok işlevlilik	ev ekonomisi
Kendin yap / kendin üret	
Eskiye yeniye dönüştürme	
Boş alan kullanımı	

Görsel 2. Yazınsal ve görsel veriler yardımıyla ana tema oluşturma (Kadın Gazetesi ve Ev-İş kaynaklarından oluşturulan Kişisel Arşiv).

Görsel 2'deki temalarda ve kolajda da görüldüğü üzere kadın; evin idaresinden sorumlu tutulan, bir ev kadını ya da tüketicinin ötesinde eline alet edevat alan bir usta, marangoz, boyacı ve bununla birlikte estetik kaygı güden bir tasarımcıdır (Göre, 2024, s. 124-131). Bu sıfatlar eşliğinde kadının, modernleşme sürecinde yeni rejimin ideallerini ev içi alanda gerçekleştirmesine odaklanılmaktadır. Bu odak için araç olan kadın süreli yayınları yardımcı ve yönlendirici birer elemandır. Dördüncü bölüm, Görsel 1 ve Görsel 2'de görülen alt temaların seçilen süreli yayınlardaki mekân ve mobilya görselleri üzerinden okunmasını içermektedir.

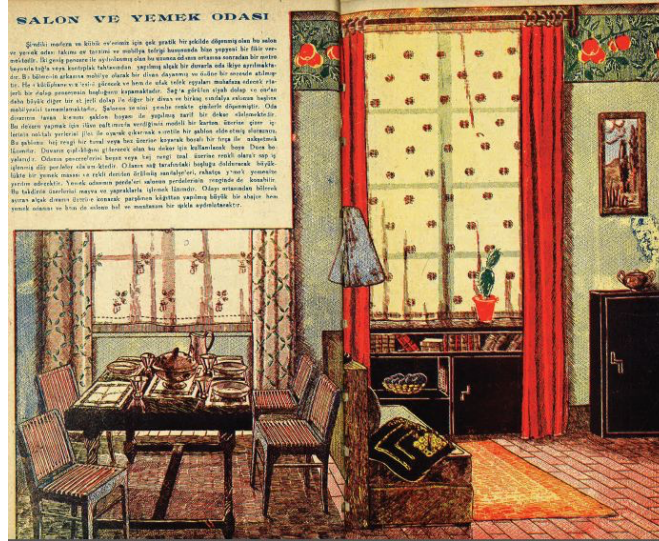
4.Özel Mekân ve Mobilya Okumaları

“Ev ekonomisi” ana teması, Ev-İş ve Kadın Gazetesi kadın süreli yayınlarında aşağıdaki gibi incelenmektedir. Bu inceleme dört alt tema olan “mekân ve mobilyada çok işlevlilik”, “kendin yap / kendin üret”, “eskiye yeniye dönüştürme”, “boş alan kullanımı” üzerinden gerçekleştirilmektedir. Bu iki süreli yayında “ev ekonomisi”ne dair birçok görsel / öneri olsa da makale daha küçük bir çalışmayı kapsadığı için her alt tema bir veya iki örnek ile sınırlandırılmaktadır. Bu dört alt tema çalışmanın özgün sonuçlarıdır ve mekân- mobilya görselleri bu alt temaları destekleyen yardımcı anlatıcılardır.

4.1. Mekan ve mobilyada çok işlevlilik

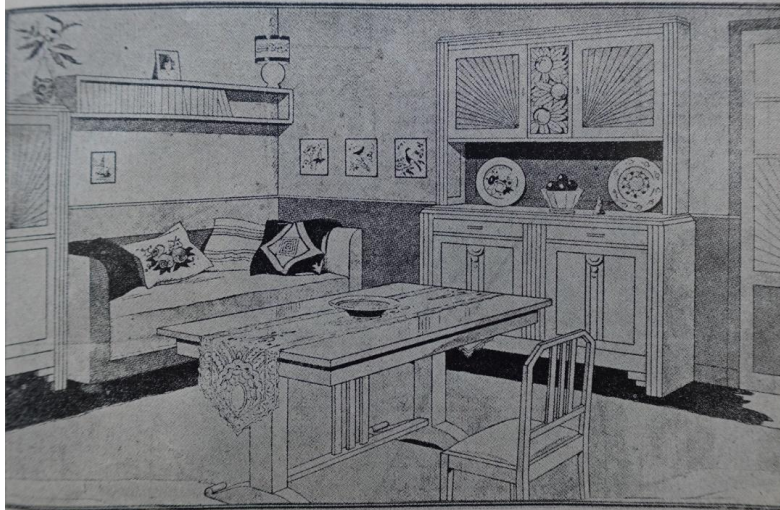
Mekân ve mobilyada çok işlevlilik; mekânın basit ve bilgi ile tefriş edilerek, az sayıda mobilya ile birden fazla mekânın ihtiyacını karşılayabilmesi anlamına gelmektedir. Böylece mekânda gereksiz mobilyadan kaçınılmaktadır. Bu alt tema üç farklı anlama gelmektedir. İlki, Ev-İş dergisinin 11. Sayısında yer alan “hem kütüphane vazifesi görecek ve hem de ufak tefek eşyaları muhafaza edecek etajerli bir dolap” söylemindeki gibi bir mobilyanın birkaç amaca hizmet edebilmesi üzerinedir. Benzer söylem Kadın Gazetesi’nin 23.sayısında “bütün ihtiyaçlarını, baş uçlarındaki komodin vazifesini gören masa” anlatımıyla da görülmektedir (1947, s. 5). ‘Çok işlevlilik’ kavramının bir diğer anlamı, mobilyanın birden fazla mekâna hizmet edebilmesidir. Bununla ilgili söylem yine Ev-İş dergisinin aynı sayısında “büyük bir abajur hem yemek odası ve hem de salonu bol bir ışıkla aydınlatmaktadır” olarak tariflenmektedir. Son anlam, tek bir mekânın birden fazla işleve hizmet edebildiği üzerinedir. Bununla ilgili anlatım Ev-İş dergisinin 2. sayısında “bir salon ile aynı zamanda bir yemek odası ve bir de kütüphane meydana getirebilir” cümlesiyle belirginleşmektedir. Bu alt temayı anlatan iki farklı mekân örneği Ev-İş dergisinden alıntılanmakta ve Görsel 3 ve 4’te görülmektedir.

İlk örnek Ev-İş dergisinin 11.sayısında görülen bir mekân örneğidir (Görsel 3). Hem salon hem de yemek odası olarak önerilen bu mekân, tek kaçışlı perspektif ve sonradan renklendirilmiş çizim olarak ifade edilmektedir. Cumhuriyet’in dayanağı olarak gösterilen “ev”de onu anlamak ve düzenlemek önemlidir. Ev’in önemli temsilcisi olan salon ve yemek odası, mekânın düzenleyicisi olduğu gibi içinde yaşayan ev halkı hakkında da önemli bilgiler vermektedir. Tek mekân “iki geniş pencere ile aydınlanmış olan bu uzunca odanın ortasına sonradan bir metre boyunda tuğla veya kontraplak tahtasından yapılmış alçak bir duvarla oda ikiye ayrılmakta” (1938, s. 20) ve böylece salon ve mutfak mekânı ortaya çıkmaktadır. Tek mekânda oluşan iki farklı işlev ile kompakt ve kübik bir görünüm sağlanmaktadır. Salonunda bir oturma alanı ile hem kütüphane görevi gören hem de ufak tefek eşyaları muhafaza edecek etajerli bir dolap sayesinde birden fazla ihtiyaç tek bir mobilya ile karşılanmaktadır. Görselde, birden fazla işleve sahip tek mekânda ve yine birden fazla amaca uygun mobilyalar ile çekirdek aileye hizmet eden az odalı, küçük fakat kullanım için uygun bir şekilde düzenlenen bir örnekle “ev ekonomisi” temasına vurgu yapılmaktadır.



Görsel 3. Anonim. (1938). Salon ve Yemek Odası. Ev-İş, s. 20, 21.

İkinci öneri yine Ev-İş dergisine aittir. Derginin 2.sayısında yer alan bu öneri, küçük alanlarda birden fazla işleve sahip tek mekân kullanımına dair bir örnektir (1937, s. 21). Az nüfuslu aileler ve memurlar için üretilen konutlar iki veya üç odadan oluşan kübik apartmanlardır. Yıllar içinde talebin arttığı bu yaşam alanlarında çocuk ve ebeveyn odası ayrıldıktan sonra misafir ve yemek odasına alan kalmadığı için genelde yemek odası ve misafir alanları tek bir mekânda birleştirilmektedir. Hem yemek odası hem misafir odası hem de kütüphane görevi gören bu mekânlar, idareli ve becerikli ev kadınları sayesinde tek bir mekânda düzenlenebilmektedir. Çift kaçışlı perspektifle anlatılan Görsel 4'te mekânın merkezine yemek masası oturmaktadır. Masanın etrafında yer alan rahat bir üçlü koltuğun üzerine sadece basit bir kitaplık eşlik etmektedir. Koltuğun hemen yanında bir depolama alanı yer alırken, koltuğun diğer yüzeyine dik olarak bir büfe yerleştirilmektedir. Mobilyalar bütünlük oluşturma açısından aynı malzeme ve yüzey deseninden oluşmaktadır. Görsel 4 pratik, kompakt, birden fazla ihtiyacın tek mekânda çözülmesi açısından "ev ekonomisi" temasının baskın olarak görüldüğü bir öneridir. Az yer kaplayan, düşük bütçeli bu kompakt mekân hem eve gelen misafire hem de ev halkına çok amaçlı, rahat, temiz ve ferah bir alan sunmaktadır. Yuvayı kuran kadın, pratik çözümlerle mekânı işlevsel, kullanışlı ve konforlu hale getirmektedir.



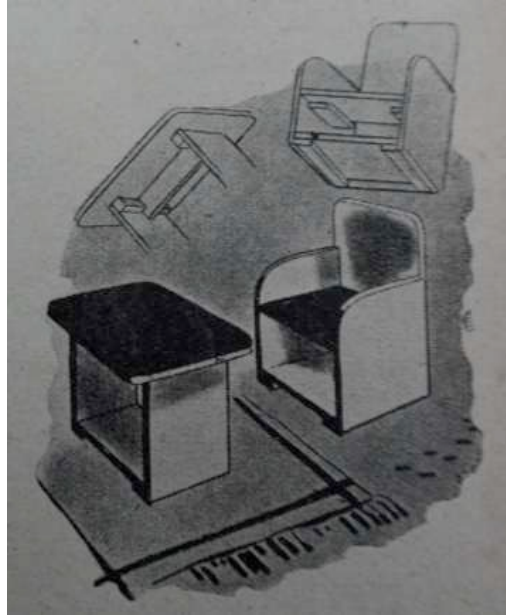
Görsel 4. Anonim. (1937). Hem Yemek Odası, Hem Misafir Salonu, ve Hem de Kütüphane!, Ev-İş, s. 19.

4.2. Kendin yap / kendin üret

Kadın Gazetesi'nin 2.sayısı "Evlerimizi Güzelleştirelim" bölümünde kadına, "düşüneceksiniz, araştıracaksınız, okuyacaksınız, diyeceksiniz, işleyeceksiniz, icabında biraz marangozluk, boyacılık, badanaçılık gibi her şeyi ele alacaksınız" gibi sıfatlar yüklenmektedir. Dolayısıyla kadın, evin ve onun kurucusu sıfatına sahip, birer amatör usta ve tasarımcıdır. Bu tasarım bazen basit bir abajur üzerinde görülürken, bazen de zorlu ve kapsamlı bir kitaplık yapımında kendini göstermektedir. Yukarıda bahsedilen anlatımı güçlendirmek adına Kadın Gazetesi'ne ait iki mobilya örneği Görsel 5 ve Görsel 6'da görülmektedir.

Bu örnekler Kadın Gazetesi "Evlerimizi Güzelleştirelim" başlığında yer almaktadır. İlk örnek gazetenin 14.sayısında, evin öğrenci çocuğunun çalışabilmesi için önerilen koltuk ve masadır (1947, s. 5). Görsel 5'teki yer alan ilk öneri, aksonometrik perspektifle anlatılmaktadır. Bu koltuk ve masa, evde kullanılmayan ya da ikinci el eşya dükkânında alınan eski bir sandıktan yapılmaktadır. Aksonometrik perspektif, bir eşyanın veya mobilyanın kolay yolla nasıl yapılabileceğini anlatmak için kullanılan bir çizim yöntemidir. Bu çizim yöntemi sayesinde mobilyanın nasıl kesilip, birleştirileceği evin üreticisi kadına kolaylıkla anlatılmaktadır. Önerideki mobilyalardan

biri olan koltuk için sandığın kapağı çıkarılarak, alt yüzeyi testereyle kesilmektedir. Sandıktan çıkan parçalar, koltuğun oturacak yeri olarak kurgulanmaktadır. Diğer mobilya önerisi olan masa ise sandığın en alt yüzeyinden ayrılarak üretilmektedir. Ayrılan bu parça masanın üst yüzeyi olarak kullanılmaktadır. Kesme ve birleştirme işlemi tamamlandıktan sonra masa ve sandalye istenilen renge boyanarak, verniklenebilmektedir. Mobilya boya ve vernik sayesinde daha az zarar görerek daha uzun ömürlü kullanılabilir. Görsele yer alan mobilya önerilerinde teknik bir anlatım kullanılsa da halı gibi dekoratif bir elemanla mobilya tamamlanmaktadır. Pratik mobilya yapımını, evin kurucusu kadına tarifleyen bu öneride “ev ekonomisi” teması vurgulanmaktadır. Ev’in temel ögesi ve onun kurucusu kadın, ev ve mobilya yapma konusunda evin üreticisi imajına sahiptir. Dolayısıyla kadın, özel mekânın düzenleyicisi olduğu kadar ihtiyaca hizmet eden mobilyanın da üreticisidir.



Görsel 5. Anonim. (31 Mayıs 1947). Evimizi Güzelleştirelim. Kadın Gazetesi, s.5.

Görsel 6’da görülen mobilya önerisi yine Kadın Gazetesi’nin 36.sayısında Evlerimizi Güzelleştirelim başlığında yer almaktadır (1947, s. 5). Görsel 5’teki anlatıma benzeyen bu öneri, aksonometrik perspektif bir çizimle yapılmaktadır. Ayrıca bu önerinin detayı daha kapsamlı bir biçimde görselin sağında yer almaktadır. Hem tuvalet masası hem yazı masası hem de büfe görevi gören bu depolama elemanı atık malzemeden üretilmektedir. 90 cm yüksekliğindeki bu sandığa ek olarak birkaç ahşap elemana da ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ahşap elemanlar, dolabın üst kapağını oluşturduğu gibi yazı masasının yüzeyini de oluşturmaktadır. İki işleve sahip bu parça iki taraftan, sandığın ve kanadın içinden geçirilen iki büyük burgulu çivi üzerinden dönerek iki ihtiyaca da hizmet etmektedir. Çatlama ve kopma riskine karşı demir parçalarla burgu desteklenmektedir. Üretimi tamamlanan bu mobilya en son boyanarak hazır hale getirilmektedir. Böylece ahşap malzemenin zarar görmesi engellenecek ve mobilyanın uzun yıllar kullanımı sağlanacaktır. Eski mobilya parçalarıyla yeni mobilya yapma, tek mobilyayı birçok işlevde kullanma, eski malzemeyi atmadan onu yeni bir ürüne dönüştürme alt temalarının da kullanıldığı bu öneride; kadının az maliyetle pratik mobilya ürettiği / yaptığı alt teması daha baskındır. Kadın el emeğini kullanarak, kendi ürettiği bu mobilya ile evin kurulmasına yardımcı olmaktadır. Görsel 6’da görülen depolama alanı Görsel 5’teki gibi kendini tamamlayan ayna, vazo, çiçek ve takvim gibi dekoratif elemanlarla belirginleştirilmektedir. Ayrıca bu dekoratif elemanlar teknik anlatımı daha da yumuşatarak mobilyanın özel mekânın bir elemanı olduğunu ve onun bir yuva sıcaklığına ait olduğunu da göstermektedir. Buradaki mobilya önerisi maki-

na estetiğini yumuşatan, çekirdek ailenin rahat ve konforla kullanabileceği, dekoratif elemanlarla süsleyebileceği ve yuvanın bir parçası haline gelebilecek bir özel mekân elemanıdır.



Görsel 6. Anonim. (3 Kasım 1947). Evlerimizi Güzelleştirelim. Kadın Gazetesi, s. 5.

4.3. Eskiye yeniye dönüştürme

Bu bölümde “eskiye yeniye dönüştürme” alt temasından bahsedilmektedir. Evde bulunan ve kullanılmayan eski ya da bir yerden temin edilebilecek atıl mobilyaları dönüştürerek yeni bir mobilya haline getirilebileceğine dair öneriler, Ev-İş dergisinde yer almaktadır. Örneğin, Ev-İş dergisi 46.sayısında “eski konsol gözlerle yeni etajerler ev köşe möbleleri yapınız” (1941, s. 10) söylemiyle, kullanılmayan bir mobilyadan birden fazla yeni mobilya yapılacağına dair bilgiler bulunmaktadır. Görsel anlatımla desteklenen bu öneriler, kadını eskiyi dönüştürmeye teşvik etmektedir.

“Eski Konsol Gözlerle Yeni Etajerler Ev Köşe Möbleleri Yapınız” başlığı altında görülen Görsel 7 ile eski bir konsoldan yeni bir etajer yapımı önerisinde bulunmaktadır (1941, s. 10-11). Bunu öneriyle birlikte işlevsiz boş köşe değerlendirilmektedir. Eski konsol tek bir mobilya iken Görsel 7’de görüldüğü gibi ondan üç farklı mobilya elde edilmektedir. Mobilya önerileri anlatılırken el çizimi yöntemi kullanılmaktadır. Görselin en solunda yer alan mobilya bir kütüphanedir. Kütüphane yapım önerisi sunulurken mobilya tek başına değil, onu tamamlayan yardımcı elemanlarla sunularak bütüncül bir mekân yaratılmaktadır. Kütüphane, âtl konsolun çekmecelerinin yan yana gelmesiyle üretilmektedir. Hemen önüne kitap okumayı seven ev üyesi için rahat ve onun konforunu düşünen bir koltuk yerleştirilmektedir. Kütüphanenin üzeri çerçeve ve bitki ile koltuk ise onu tanımlayan bir halı ile dekore edilmektedir. En üste görülen çizim etajer yapımını tariflemektedir. Konsoldan artan ahşapların bir araya gelmesiyle oluşan etajer, vernik veya yağlı boya ile boyanarak son haline getirilmektedir. Daha sonra bu iki ürün duvara monte edilmektedir. Son olarak köşe mobilyası önerisinde bulunmaktadır. Bu köşe mobilyası da kütüphane gibi benzer bir işleve sahiptir. Öneri yapılırken, mobilya, onu tamamlayan döşeme detayıyla üretici kadına sunulmaktadır. Bu öneri ev ekonomisine dikkat edeni tutumlu, işi hızlı ve iyi yapan, el emeğini

evin her yerinde kullanabilen üretici kadın için yapılmaktadır. Öneri çerçeve, vazo, halı gibi dekoratif elemanlarla süslenerek, “yuva sıcaklığı” ile ilişkilendirilmektedir.

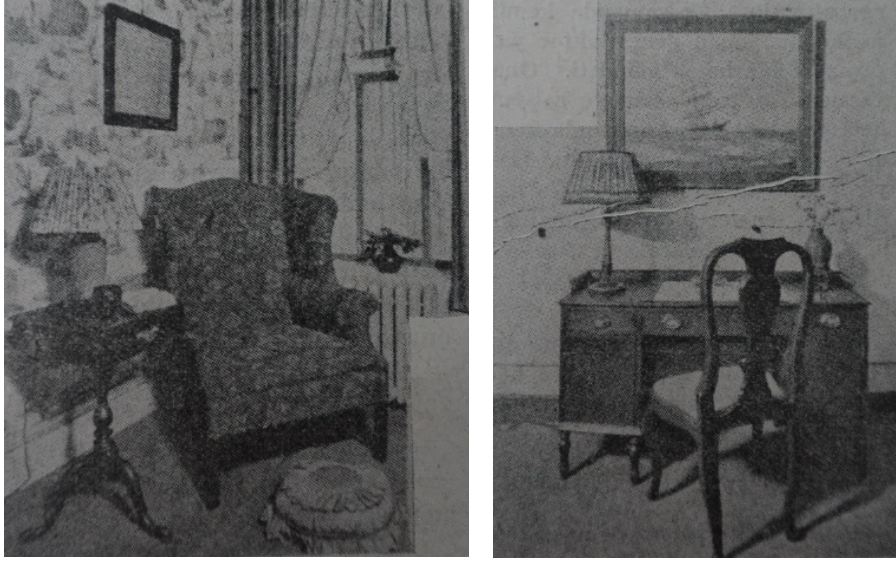


Görsel 7. Anonim. (1941). Eski Konsol Gözlemleri Yeni Etajerler Ev Köşe Mobleleri Yapını. Ev-İş, s. 10, 11.

4.4. Boş alan kullanımı

Ev-İş dergisinin 22.sayısında bahsedildiği gibi birinci dünya savaşından sonra birçok ekonomik ve toplumsal sebeplerden dolayı çekirdek ailenin barındığı apartmanlar hızla artmıştır (1939, s. 24-25). Dolayısıyla çekirdek ailenin yerleşebildiği bu küçük mekânlarda boş kalan alanların değerlendirilmesi önemlidir. “Boş alan kullanımı”, oda ve koridor köşelerinin boş bırakılmayıp, işlevsel ve estetik kaygılarla değerlendirilmesiyle ilgilidir. Ev-İş dergisinin “oda köşelerinden nasıl istifade edilir” başlığının yer aldığı 50.sayıda “oda köşelerinin meharetle güzelleştirmesini bilmemek büyük bir beceriksizlik olur. Birçok apartmanlarda oda köşeleri boş bırakılmamıştır” denilerek, boş alan değerlendirilmesinin önemine vurgu yapılmaktadır.

Örnek, Kadın Gazetesi'nin 17.sayısında yer alan “Evimizi Güzelleştirelim” bölümüne aittir ve öneri iki görsel olarak yapılmaktadır (1947, s. 5). İki görselde de basit eşyalar ile boş alanlar düzenlenmektedir. Görsel 8'de pencere önünde yer alan atıl bir köşe değerlendirilmektedir. Evde kullanılmayan mobilyalardan ya da ikinci el eşya satan dükkânlardan alınabilecek koltuk, sehpa, abajur, yastık, tablo gibi iç mekân elemanları ile Görsel 8'de görülen boş köşe işlevsel hale getirilerek, atıl görünümünden uzaklaştırılmaktadır. Benzer durum Görsel 9'da görülmekte ve bu köşe ise çalışma masası ile sandalyeden oluşmaktadır. Buna abajur, vazo ve çiçek eklenerek boş alan süslenmektedir. Evde bulunan eski mobilyaların ya da ikinci el dükkânlardan alınan mobilyaların tamir edilerek, temizlenip evde yer edinmesi sağlanmaktadır. Böylece hem yeni mobilya alınmadan evin bütçesinden tasarruf edilebilmekte hem de odanın boş kalan yeri değerlendirilerek işlevsel hale getirilmektedir. Kadın, eski, tamire ihtiyacı olan, kirli bir mobilyayı alıp; onu tamir edip, temizleyerek oda köşelerini değerlendirip, güzelleştirmektedir.



Görsel 8 ve Görsel 9. Anonim (21 Haziran 1947). Evimizi Güzelleştirelim. Kadın Gazetesi, s. 5.

5. Sonuç

Modern devletle birlikte mekânlar da modernleşmeye başlamıştır. Fakat, Le Corbusier'in ortaya koyduğu sade, süssüz, modern mekânlar daha erkeksi bir mesaj verirken; kadın süreli yayınları modernizmin kadın eliyle özel mekânlarda gerçekleşebileceği iddiasındadır. Mimarlık ve yapı yapma eylemleri erkeğe atfedilen görevlerken, evi ve yuvayı yapmak kadına atfedilmektedir. Dolayısıyla ev ne kadar kübik, kompakt, basit ve sade olsa da dekoratif unsurlarla süslenerek kadınsı bir mekâna dönüşmektedir. Böylece modernleşmeyle birlikte özel mekânlar modernizmin etkisinde ama makine estetiğinden uzak; yuva hissi veren, feminen mekânlar olarak kendini göstermektedir.

Ev-İş ve Kadın Gazetesi'nde dikkat çeken ilk unsur, burada yer alan mekân ve mobilya görsellerinin 1945 yılı öncesinde illüstrasyon ağırlıklı olmasıdır. Çünkü bu yıllarda "ideal" anlatılırken bahsedilen idealin, gerçekte var olmadığı, dolayısıyla da illüstrasyondan yararlandığı görülmektedir. Fakat 1945 sonrası "ideal" olan, gerçekte var olmaya başlayınca artık mekân ve mobilya görselleri için ağırlıklı olarak fotoğraf kullanılmıştır. Özellikle Cumhuriyet'in daha erken yıllarında yayınlanan Ev-İş dergisinde, ideal mekân ve mobilya anlatımlarında çizim bir araçken; Kadın Gazetesi'nde fotoğraf bir temsil aracı olarak kendine yer bulmaktadır.

İdealin anlatıldığı bu görsellerde 'mekânın modernleşmesi kadının modernleşmesiyle mümkündür' mesajı verilmektedir. Bunun da en önemli yöntemlerinden biri 'kadının sosyal hayatta edilgen değil aktif bir şekilde mekânların ve şehirlerin inşasında yer alan karar veren ve yöneten bir konuma getirilmesiyle mümkün olabileceği' mesajının görselleştirilmesidir. Kadın özel mekânda tüketici bir konumdan daha fazlasıdır ve bu alanda amatör üretici olarak da yer almaktadır. Araştırmanın çıktılarında biri Erken Cumhuriyet dönemi kadına atfedilen ideal temsillerdir. Bunlar; marangoz, boyacı, badanacı, diken, işleyen, araştıran, okuyan ve düşünen gibi sıfatların yanında modern aileyi kuran, yuva yapan, hane halkını oluşturan üretici ve kurucu imajıdır. Kadın özel mekânın ve mobilyanın hem amatör bir ustasıyken hem de onu yuva haline getiren bir tasarımcısıdır. Göre (2024)'in de dediği gibi kadın, evdeki ihtiyacı karşılayan düşük maliyetli, pratik mobilya ve mekân üretimini kendi yapmaktadır. Ev içinde kadın marangoz, boyacı ve badanacı olurken; aslında sadece az maliyetli ve seri üretimden uzak bir amaca hizmet etmemekte; aynı zamanda evin öznesi olan kadın amatör bir sanat meraklısı

olarak da yüceltilmektedir. Diğer bir araştırma çıktısı kadına yüklenen bu görevlerin özel mekân ve mobilyalar-daki yansımasıdır. Bu gazete ve dergide yer alan metinler ve görseller üzerinden birtakım temalar elde edilmek-tedir. Bunun sonucunda kadın odağında “ev ekonomisi” temasının nasıl mekansallaştığı ortaya konmaktadır. Elde edilen diğer temalar ise bir başka çalışmanın konusudur. “Ev ekonomisi”nin işleniş şekli kadının modern yaşama alanlarının yaratılmasındaki önemini vurgulamaktadır. Bu yansıma kendin yap / üret, boş alan kullanı-mı, birden fazla işleve sahip mekân ve mobilyalar, eskiyi yeniye dönüştürme olmak üzere dört alt temadan oluşmaktadır. Çalışmanın özgünlüğünü oluşturan bu alt temalar, Kadın Gazetesi ve Ev-İş dergisinde yer alan özel mekân ve mobilya görselleriyle desteklenmektedir.

1928-1952 yılları arasının referans alındığı bu çalışmada kadın süreli yayınlarının araçsallığı ve bu araçsallığın ortaya çıkardığı sıfatlar ve temalar tartışılmıştır. Çok partili döneme geçiş sonrası, ülkenin siyasi, politik ve kültü-rel bakış açısındaki değişim üzerinden 1960 sonrası yeni kuşak feminizm ile kadın süreli yayınlarının temsil ettiği söylemler incelenerek, bu söylemler üzerinde özel ve kamusal mekân okumaları gerçekleştirilebilir. Bu araştırma konusu gelecek çalışmalar için bir alternatif olabilir.

Kaynakça

Akın, E. S., Kalınbayrak Ercan, A. (2022). Türkiye’de 1930-1950 Yılları Arasında Kadının Toplum ve Konut İçindeki Yeri: Ev-İş Dergisi. *Mimarlık Ve Yaşam*, 7(2), 525-557.

Alanka, Ö., Mertoğlu, S. (2023). Erken Cumhuriyet Döneminde Modern Kadın Kurgusu ve Basın: Ev Kadın Dergisi. *Akademik Hassasiyetler*, 10, s. 716 - 745.

Avcı Hosanlı, Deniz. (2023). Dönem Dergilerinde İç Mekan ve Tasarım. Umut Şumnu (Ed.), *Çizgilerle Türkiye’de Modern İç Mekan (docomomo_tr iç mekan)*, s. 17-20. İstanbul: B.Kitap.

Baydar, Gülsüm. (2002). Tenuous Boundaries Women, Domesticity and Nationhood in 1930s Turkey . *The Journal of Architecture*, 7(3), s. 229-244.

Baydar, Gülsüm. (2007). Room for a Newlywed Woman: Making Sense of Gender in the Architectural Discourse of Early Republican Turkey. *Journal of Architectural Education* , 60(3), s. 3-11.

Bozdoğan, Sibel (2002). *Modernizm ve Ulusun İnşası: Erken Cumhuriyet Türkiye’sinde Mimari Kültür* . İstanbul: Metis Yayıncılık.

Davaz, Aslı. (1998). *Hanımlar Aleminden Rozaya Kadın Süreli Yayınlar Bibliyografyası: 1928-1996*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Davaz, Aslı. (2023). "Kadın Süreli Yayınlar" Hakkında Yayınlanmamış Kişisel Görüşme.

Ev-İş. (1937). Niçin Ev-İş, 1, s.1-32.

Ev-İş. (1939). Cemiyet ve Ev Bilgileri: Sofra ve Yemek Adabı, 22, s.1-40.

Gökkaya, Veda Bilican. (2009). *Türkiye’de Modernitenin Ötekisi: Kadın ve Kimlik*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

Göre, Damla. (2024). Mikro-müdahaleler: Osmanlıca Kadın Dergilerinde Kendin-Yap Uygulaması (DIY) ve Mimarlığın Kadın Failleri. *Fe Dergi*, 16(1), s.110-143.

İleri, N., Değirmencioğlu, C. (2020). Erken Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Asri Ev Tartışmaları ve Elektrikli Tenvirat. *ViraVerita E-Dergi*, 12, s. 92 - 126.

Işık, Esra. (2021). Erken Cumhuriyet Dönemi Kadın Dergilerinde. *Folklor/Edebiyat*, 27(106), s. 211 - 228.

Kadın Gazetesi (1947). Çıkış Amacımız, 1(1), s.1-8.

Kadın Gazetesi (1947). Evlerimizi Güzelleştirelim, 1(23), 1-8.

Kaya, E., Eti Pro, M. (2016). Erken Cumhuriyet Döneminde Süreli Yayınlarında Mobilya (Asri Evin Modern Mobilyaları). *Aydın Sanat*, 2(3), s. 65-73.

Sparke, Penny. (2003). The 'Ideal' and the 'Real' Interior in Elsie de Wolfe's "The House in Good Taste" of 1913. *Journal of Design History*, 16(1), s. 63-76.

Teasley, Sarah. (2005). Home-Builder or Home-Maker? Reader Presence in Articles on Home-Building in Commercial Women's Magazines in 1920s' Japan. *Journal of Design History*, 18(1), s. 81-97.

Uzunarslan, H. (2013). Erken Cumhuriyetin Mobilyaları. Umur Şumnu (Ed.), *Cumhuriyet Döneminde Mobilya*, s. 99-107. İstanbul: TMMOB İçmimarlar Odası.

Yılmaz, Ahmet. (2010). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kadın Kimliğinin Biçimlendirilmesi. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 9(20), s. 191 - 212.

Yılmaz, Ebru. (2016). Modernite, Hijyen ve Bedenin Teşhiri. *Megaron*, 11(4), 502-514.

Görsel Kaynakçası

Görsel 1: Kadın Gazetesi (1947-1950) ve Ev-İş (1937-1952) kaynaklarından oluşturulan Kişisel Arşiv.

Görsel 2: Kadın Gazetesi (1947-1950) ve Ev-İş (1937-1952) kaynaklarından oluşturulan Kişisel Arşiv.

Görsel 3: Anonim. (1938). Salon ve Yemek Odası. *Ev-İş*, 11, s. 20-21.

Görsel 4: Anonim. (1937). Hem Yemek Odası, Hem Misafir Salonu, ve Hem de Kütüphane!, *Ev-İş*, 2, s. 21.

Görsel 5: Anonim. (31 Mayıs 1947). Evimizi Güzelleştirelim. *Kadın Gazetesi*, 1(14), s. 5.

Görsel 6: Anonim. (3 Kasım 1947). Evlerimizi Güzelleştirelim. *Kadın Gazetesi*, 1(36), s. 5.

Görsel 7: Anonim. (1941). Eski Konsol Gözleriyle Yeni Etajerler Ev Köşe Mobleleri Yapını. *Ev-İş*, 46, s. 10, 11.

Görsel 8 ve Görsel 9: Anonim (21 Haziran 1947). Evimizi Güzelleştirelim. *Kadın Gazetesi*, 1(17), s. 5.